

Політичні інститути та процеси

УДК 323.1
ББК 66.041

МАНІПУЛЮВАННЯ «ІНШІСТЮ» В ПОЛІТИЧНОМУ КОНФЛІКТІ (НА ПРИКЛАДІ РЕВОЛЮЦІЇ ЧЕСТІ І ГІДНОСТІ В УКРАЇНІ)

М. М. Гон

*Рівненський державний гуманітарний університет; 33027, м. Рівне,
вул. С. Бандери, 12; тел. +38 (098) 2702863; e-mail: gon_66@mail.ru*

У статті проаналізовано спроби центральної влади України інспірувати єврейську карту в час політичної кризи кінця 2013 – початку 2014 рр. Автор аналізує її ініціативи, спрямовані на використання антисемітських інсинуацій задля дискредитації та придушення опозиції, відміни президентських виборів, а також вивчає позицію Асоціації єврейських організацій і общин України в час Революції честі і гідності.

***Ключові слова:** євреї, влада, політична участь, Асоціація єврейських організацій і общин України.*

Іншість – одвічний «маркер», який означає взаємодію «своїх» і «чужих». Внаслідок (не)свідомого сприйняття індивідом соціуму в конфесійному й етнічному «кольорах», вона є функціональною навіть у тих державах, які є демократичними та створюють максимальні можливості для збереження етнофорами своєї самості. А тому очевидно, що етноконфесійна відмінність громадян є тим «ресурсом», котрий може бути використаний політичними елітами з метою маніпуляції їхніми настроями. Особливо ж тоді, коли населення «наелектризоване» соціально-економічними негараздами та політичною нестабільністю – реалії, які нерідко характерні тим державам, котрі перебувають у стадії демократичного транзиту.

Ці компоненти політичних реалій характерні Україні: етноконфесійна гетерогенність її громадян, затяжна економічна криза, боротьба еліт, котрі, здобувши владу, використовували її як задля зміцнення своїх позицій у державі, так і з метою коригування її зовнішньополітичного курсу. За умов стрімкої активізації політичної участі громадян, що про-

тиставилися такій реальності, зростання масштабів виступів проти центральної влади, етнічний фактор, як свідчать, на нашу думку, події кінця 2013 – початку 2014 рр. став тим, що використаний центральною владою задля дискредитації опозиційних сил, придушення їхньої діяльності. Намагаючись досягти цієї мети, вони намагалися розіграти «єврейську карту».

Сучасна єврейська громада України – малочисельна. Її представники складають 0,5% загалу громадян України (згідно Всеукраїнського перепису населення 2001 р. в країні проживало 103 тис. євреїв [7, 328]). Та, незважаючи на це, вона є відносно помітним суб'єктом політичних процесів у державі. Можна припустити, що такий статус-кво зумовлюється кількома факторами: по-перше, традиційною увагою до єврейського питання, яке вже здавна використовується в якості своєрідного еталонного індикатора демократичності правлячого режиму, тієї чи іншої держави загалом; по-друге, взаємодією єврейських громад в Європі, їхньою співпрацею з США та Ізраїлем, що створює передумови для надання єврейському питанню в тій чи іншій країні міжнародного звучання. Так, наприклад, навесні 2012 р. за ініціативою Єврейського агентства в кнесеті Ізраїлю постало лобі, котре визначило своєю метою зміцнення соціокультурного простору тих євреїв, котрі проживали в Європі. Цього з-поміж іншого планувалося досягти завдяки просуванню спільних для єврейських общин та Ізраїлю проєктів. Одним із суб'єктів такої співпраці бачилася єврейська громада України [3].

Не можна ігнорувати й тим фактом, що представники євреїв України є членами міжнародних організацій. Так, скажімо, в керівному складі Всесвітнього Єврейського Конгресу на сучасному етапі є співпрезидент Єврейської Конфедерації України Б. Фуксман, головний рабин України та Києва Яків Дов Блайх та голова Вааду України Й. Зісельс.

Останніми роками «присутність» єврейського питання в політичних процесах в Україні визначалася кількома причинами. Зокрема тим, що ця національна меншина, з одного боку, почасти залишалася мішенню для праворадикальних сил, що зумовлювало ризики спалахів ксенофобії й антисемітизму*. Не менш суттєвим стало те, що в час останньої

* Стрімке зростання чисельності прибічників Всеукраїнського об'єднання «Свобода» на початку нинішнього десятиліття, окремі представники якого час від часу використовували антиєврейську риторичку, її входження до Верховної Ради в 2012 р. викликало стурбованість як частини громадськості, так і лідерів єврейської общини України, зокрема – головного рабина Якова Дов Блайха. Навесні 2013 р., виступаючи в Конгресі США, він трактував діяльність «Свободи» як «проблемну». Коментуючи зустрічі її лідера з послами Ізраїлю та США, в час яких О. Тягнибок запевняв їх у відсутності упередженості до євреїв, Я.Д. Блайх заявив: «...складається враження, що або О. Тягнибок не контролює своїх однодумців, або всі його миролюбиві висловлювання – просто красиві промови». А відтак головний рабин України не виключав імовірності зростання в країні екстремістських настроїв, котрі, згідно його висновку, загрожували й євреям [25].

політичної кризи в Україні твердження про загрозу євреям активно експлуатовалося російськими засобами масової інформації (з-поміж перших, хто оголосив думку про зростаючі антисемітські настрої серед опозиції – голова МЗС Росії С. Лавров [16]). Озвучене в час, коли опозицію В. Януковичу обвинуватили в фашизмі, така інсинуація дала привід російським ЗМІ твердити про те, що політика Росії супроти України зумовлена прагненням захистити національні меншини останньої (і євреїв зокрема) від дискримінації [15].

Ймовірно, сукупність названих вище факторів й зумовлює те, що єврейське питання повсякчас залишається в Україні суспільно резонансним.

Проблема, яку вивчаємо в цій розвідці, ще не стала предметом осмислення науковцями. Радше правомірно говорити про оприлюднення окремих публікацій, які з'являлися в час розгортання Революції честі і гідності. Це, зокрема, статті І. Віртосу [4], І. Григор'єва [5], В. Портнікова [16]. За такого статус-кво завдання, які намагаємося розв'язати в даній розвідці – аналіз спроб використання владою «єврейської карти» в час політичної кризи кінця 2013 – початку 2014 рр., розкриття позиції політичних акторів єврейської громадськості України в цей час.

Етнічний ренесанс євреїв припав на час горбачовської «перебудови»: в багатьох містах України поставали їхні національні організації, соціальні структури, культурні товариства, релігійні общини (останні створили Об'єднання єврейських релігійних общин, котре очолив головний рабин Києва Яків Дов Блайх). 14 січня 1991 р. утворено Асоціацію єврейських організацій і общин (Ваад) України, до складу якої ввійшло понад 250 організацій, котрі діяли в 90 містах і містечках держави. Ваад України став помітним політичним актором. Зокрема, він є членом Конгресу національних общин України [1].

Незважаючи на «зовнішню» єдність, в єврейському середовищі є чимало суперечностей. Яскравим прикладом цього є тривала дискусія, що була започаткована пропозицією облаштувати в Бабиному Яру громадський центр «Спадщина». Згодом озвучено ініціативи В. Рабиновича та І. Коломойського звести на цвинтарі поблизу згаданого місця злочину нацистів часів Другої світової війни музейно-релігійний комплекс, а також пропозиція І. Левітаса спорудити в Бабиному Яру церкву, костел, синагогу та мечеть.

На тлі такого різноголосся, нездатності виробити спільну платформу дій окремі громадсько-політичні діячі сучасної України категорично стверджують: «єврейської общини в нас немає і нашим «лідерам» ніхто не давав права говорити від її імені» [2]. Автор наведеного твердження В. Нахманович заперечує й існування «українських євреїв» як тієї соціокультурної групи, котра об'єднана спільними цінностями, ідеалами й політичною платформою [2].

Як відомо, стрімка активізація політичної участі громадян в Україні, розгортання в ній акції протесту наприкінці 2013 р. були викликані реакцією частини політичних партій та інших сегментів громадянського суспільства на несподівану й кардинальну зміну курсу Президента В. Януковича та його оточення в питанні вектора економічної та геополітичної інтеграції держави. Додатковим імпульсом до зростання компанії громадянського протесту став безпрецедентно жорстокий розгін протестуючих правоохоронними органами 30 листопада 2013 р. в Києві.

Єврейський ракурс у Революції честі і гідності визначився двома складовими: з одного боку – участю євреїв у компанії громадянського протесту як на індивідуальному, так і колективному рівнях (принаймні, активна позиція Ваад України дозволяє вести мову про здійснення ним репрезентативної функції впродовж всього часу тривання політичного конфлікту в Україні кінця 2013 – початку 2014 рр.); з другого – намаганням влади використати єврейське питання задля дискредитації Євромайдану й придушення акцій протесту загалом.

Зауважимо, що послугування «єврейською картою» не можна вважати ноу-хау в політичних процесах в Україні. Вона й раніше час від часу експлуатувалася представниками різних політичних сил. Як правило, стверджує один із очільників Єврейської конфедерації України Б. Фуксман, «...юдофобські атаки велися в двох основних напрямках – згадування про «олігархів, які збагатилися коштом народу, і конспірологічні пошуки єврейської крові у найбільш небезпечних політичних противників» [23]. Останнє було притаманним виборчій компанії 2012 р., коли окремі її учасники надмірну увагу приділяли питанню походження кандидатів, їхньої національності*. За оцінкою лідерів Єврейської конфедерації України, тогочасним виборчим перегонам виявилася притаманна інформаційна кампанія юдофобського характеру [18].

У ніч на 30 листопада 2013 р. силові підрозділи з невинуватою жорстокістю розігнали маніфестантів у Києві, котрі висловлювали незгоду зі зміною політичного курсу України. Насильство над ними Ваад України трактував «звірчим побиттям», застосуванням органами влади невинуватою сили, що «сформували контекст подальшого протистояння» [9].

Подією, що в наступному спонукала Асоціацію єврейських організацій і общин України до активності, став запланований на 18 травня 2013 р. у Києві «антифашистський» мітинг. Ним планувалося завершити акцію «В Європу – без фашистів!», що відбувалася в різних містах України. Спільно з Конгресом національних громад, Ваад України оцінив вищеназваний захід як ініціативу влади, що мала за мету дискредитацію всіх тих сил, котрі протистоять правлячому режиму. Оцінюючи

* Прикладом цього може бути спроба пошуку єврейського коріння в біографії О. Тягнибока (напр.: [21]).

риторику організаторів «антифашистського» мітингу, автори заяви звертали увагу на спробу очорнити опозицію «шляхом нав'язування громадськості асоціативних зв'язків між історичним фашизмом, партією Всеукраїнське об'єднання «Свобода» та всіма силами, що протистоять чинній владі». Автори заяви застерегли від вихолощування сутності терміну «фашизм», використання його як політичного ярлика до опозиційних сил та висловили неприпустимість використання такої риторики з метою радикалізації суспільно-політичної ситуації в країні [10]. Враховуючи такі меседжі заяви цілком очевидно, що нею Ваад України задекларував свою політичну позицію.

Кампанія громадянського протесту в Україні, зокрема в його епіцентрі – Києві, на Майдані, стала формою політичної участі її громадян незалежно від їх віросповідання та національності. Згідно з соціологічними опитуваннями, які проведено на столичному Євромайдані, він уособлював багатонаціональну й полілінгвістичну соціально-політичну структуру. Його учасники спілкувалися не тільки українською, а й російською, кримськотатарською, польською, білоруською та іншими мовами, зокрема – почасти й івритом [14]. У боротьбі з авторитаризмом й кланово-олігархічним режимом в Україні відбувався важливий крок до подальшого формування української політичної нації. В цьому контексті промовистою бачиться назва статті працівника «Радіо Свобода» Б. Костюк, котра, аналізуючи склад учасників протестуючих у Києві, «діагностувала» виникнення нового маркера «етнічної ідентичності» – «майданівець» [14]. Враховуючи національний склад учасників опозиційного руху (в т. ч. тих, хто загинув у Києві в час еволюції політичного конфлікту у фазу силового протистояння – українці, а поруч із ними – представники національних меншин, у т. ч. й євреї) таке судження Б. Костюк є не лише цілком продуктивним, але й таким, яке засобом метафоризації відображає нову форму прояву тотожності. Тієї, де категорія «ми» постає не на етнічних засадах чи, скажімо, партійної ідеології, а є продуктом громадянськості, активного захисту громадянами України своїх інтересів незалежно від їх національної чи релігійної самості.

Ведучи мову про конструкт «майданівець», згадаємо постать Нобелівського лауреата Т.С. Еліота. Він – американець, котрий став підданим британської корони, 1927 р. заявив: «У політиці я – рояліст, в релігії – англокатолик, а в літературі – класицист». У такий спосіб він пояснив те, що індивіда нерідко можна зрозуміти тільки з урахуванням множинності сфер його функціонування в соціумі. В такому руслі мислення «майданівець» – це самість, що поєднала в собі не тільки власне національне, але й громадянськість, політичну свідомість та політичну участь.

На фоні тих подій, що визначали іманентне ество Майдану, з'явилися різні «сюжетні лінії». З-поміж них – його ставлення до єврейського питання. Почасти означення такого ракурсу зумовлювалося дво-

ма випадками нападів на юдеїв поблизу синагоги на київському Подолі [20], інсинуаціями щодо зростання антиєврейських настроїв загалом.

Можна припустити, обігрування «карти» національних меншин не в останню чергу зумовлювалося тими гаслами, якими оперували активісти як на київському Майдані, так і в численних обласних центрах: «Слава Україні – Героям Слава!», «Україна понад усе!», «Слава нації – смерть ворогам!». Гасло, яке вигукувала молодь біля Кабінету Міністрів, – «Пам'ятай, чужинець – тут господар українець!» – коментував у той час події Євромайдану український політолог П. Долганов, викликали «справжній шок у будь-якої освіченої людини...» [6].

Враховуючи історію виникнення більшості вищенаведених гасел, що пов'язана з діяльністю українських націоналістів, особливостей їх позиції до євреїв як у міжвоєнний період, так і в час Другої світової війни попервах складалося враження про те, що вони викличуть синдром покликання до минулого українсько-єврейських взаємин, котрі на окремих етапах мали виразно конфліктний характер. Таке занепокоєння виявилось безпідставним. На сьогодні вже очевидно, що наведені вище гасла Революції честі і гідності були містком поміж її учасниками й національною історією. Перебіг подій засвідчив: вони не несли ані антиєврейського підтексту, ані стали засобом протиставлення борців з режимом В. Януковича будь-якій національній меншині, що проживає в Україні, загалом. Додатковим аргументом для констатації міжнаціонального порозуміння на Майдані є висновки соціологів про те, що «...Майдан з табору перетворився на Січ і водночас – на міжнаціональну, навіть міжнародну інституцію» [14]. Такі висновки – вагомий аргумент для спростування інсинуацій як окремих вітчизняних, так і російських політиків про високий рівень ксенофобії й антисемітизму серед учасників руху протесту в Україні кінця 2013 – початку 2014 рр.

Це особливо важливо із врахуванням того, що в час його розгортання «коктейлями Молотова» підпалено синагоги в Запоріжжі й Миколаєві, відбулися акти вандалізму на єврейських цвинтарях, фізичне насильство над рабинами й прихожанами єврейських общин у кількох містах (зокрема – в Києві й Одесі) [22]. Тим не менш, згідно заяви Вааду та Конгресу національних меншин України, що ухвалена вже після перемоги опозиції, «впродовж всього часу боротьби Майдану, навіть у дні надзвичайно гострого протистояння, зберігалася єдність громадян України різного національного походження та віросповідання» [11, 1].

Водночас зауважимо: згідно оцінки аналітиків, станом на грудень 2013 р. у міжнаціональній взаємодії в Україні визначилися «мінні поля». Це, зокрема, небезпека спонтанних проявів антисемітизму, етнічного насильства – нападів на євреїв представників маргінальних праворадикальних груп, а також загроза провокування до проявів етнічної упередженості щодо національних меншин з метою дискредитації Майдану як екстремістів. Така небезпека, згідно оцінки відомого правозахисника

С. Глузмана, виходила від провладних політичних акторів: «Партії український вибір», «Прогресивно-соціалістичної партії України» та навіть «Беркуту» [17].

Справді, в соцмережі *facebook.com* матеріали, що розміщувалися від імені «Беркуту–Україна», проголошували про «єврейське коріння і зв'язки з євреями» лідерів опозиції: А. Яценюка, В. Кличка, Ю. Тимошенко та навіть О. Тягнибока. Колажі, що демонструвалися «Беркутом» в ФБ, поєднували нацистську свастику та зірку Давида тощо [8]. Враховуючи ж те, що «Беркут» – спецпідрозділ у складі Міністерства внутрішніх справ, виникла ситуація, яку можна охарактеризувати як загрозу крену України до практики використання антисемітизму в якості інструменту державної політики (як приклад, скажімо, – етноконфесійна політика Російської імперії чи антиєврейська наставленість радянського керівництва, яку започаткувала т. зв. справа лікарів).

Оцінку єврейською громадськістю риторики «Беркуту–Україна» в соцмережі *facebook.com* відображає відкритий лист Всеукраїнської громадської організації «Українська незалежна рада єврейських жінок», яка в січні 2014 р. адресувала відкритий лист Президентові В. Януковичу та голові МВС В. Захарченку. В ньому, зокрема, стверджувалося: «Нас обурило факт того, що сторінка «Беркут–Україна» – інформаційна підтримка українського підрозділу «Беркут» – являє собою концентрацію махрового антисемітизму та екстремізму» [8]. Не менш важливим є те, що оприлюднені в ФБ матеріали можна інтерпретувати не лише спробою дискредитації Майдану як продукту інтриг євреїв, а й трактувати однією з маніпулятивних технологій тодішньої центральної влади.

Ситуація, що склалася після інформаційної атаки «Беркуту» ускладнювалася тим, що риторика цього спецпідрозділу на згаданій сторінці в ФБ підтримали як окремі громадські діячі, так і політики та представники інтелігенції. В такій ситуації «Українська незалежна рада єврейських жінок» трактувала дії спецпідрозділу МВС «Беркут–Україна» в соціальній мережі як такі, що «...спрямовані на нацькування населення на євреїв як винуватців усіх бід, є розпалюванням між національної ворожнечі і заклик до насильства проти євреїв» [8].

Імовірно, такий хід подій влаштовував владу. Адже, у разі здійснення учасниками опозиційного руху антиєврейських акцій*, Захід, котрий особливо чутливий до проявів ксенофобії і антисемітизму зокрема, міг би більш-менш спокійно сприйняти жорсткі дії влади супроти майданівців [4].

* На тлі маніпуляцій про імовірність загрози погромів та інших форм етнічного екстремізму, на початку лютого 2014 р. євреї України, згідно висновку Української Гельсінкської Союзу з прав людини, Конгресу національних громад України та інших неурядових організацій, стали бранцями панічних настроїв (див.: [12]).

Аналізуючи дії влади, котрі бачиться втіленням різних варіантів подій, що розроблялися політтехнологами, мусимо врахувати судження С. Глузмана: в політичній ситуації зими 2013-2014 рр., коли поразка Президента В. Януковича вже була очевидною й прогнозованою, влада прагнула знайти механізми провокування Майдану до агресії. Спроба штучно сформувати негативний його образ (у т. ч. такого, який оперує антисемітськими закликами) здійснювалася задля того, щоб використати загрозу етнічного екстремізму для запровадження надзвичайного стану, а відтак – відміни виборів [17].

Отже, бачимо два штучно створюваних владою образи майдану. Перший – як продукт «підступу» євреїв. Другий – як такий, що є екстремістським та антиєврейським. Обидва вони – продукт інсинуацій влади, спроби розіграти «єврейську карту» задля досягнення політичних цілей. Маніпулятивне єство останньої особливо очевидне із врахуванням того, що за час розгортання протестного руху, який відбувався в 46 містах України за участю більш як 2 млн. чол., фахівцями зафіксовано лише два антиєврейських інциденти [4].

Спробу використання «єврейського питання» з метою дискредитації компанії громадянського протесту завдяки запуску маховика потужної пропагандистської компанії на початку лютого 2014 р. констатувала низка неурядових організацій (зокрема – Український Гельсінський Союз з прав людини та Конгрес національних громад України). В їхній заяві стверджувалося: «Ми констатуємо, що з боку прибічників діючої влади здійснюється системна пропагандистська кампанія, спрямована на дискредитацію політичної опозиції та учасників громадянських протестів шляхом поширення брехливої інформації про масові безпорядки, хвилю екстремізму і, зокрема, «всплеск антисемітизму в Україні», що викликані діяльністю Євромайдану. Ця кампанія є важливою складовою пропагандистського забезпечення силового придушення протестного руху» [12]. Автори заяви констатували, що згадані інсинуації, спільно з твердженнями про прагнення влади вести боротьбу з нетерпимістю та фашизмом, були використані нею для ухвалення 16 січня 2014 р. законів, котрі позбавляли громадян України їхніх свобод та права на мирний протест.

Зв'язок поміж цими правовими «нормами», що копіювали російські зразки заборони на «екстремістську» діяльність, і нападами на євреїв у столиці констатовано й Ваад України. «На жаль, – стверджувалося в його заяві від 20 січня 2014 р., – є всі підстави припускати, що влада й надалі ініціюватиме різні провокації, які, можливо, ... матимуть насильницький характер» [24].

Незважаючи на спроби дискредитації противників режиму В. Януковича, появу в певний час на Євромайдані елементів символічного насильства – ксенофобських написів на стінах будинків – події в Києві засвідчили: більшість провокацій на національному ґрунті при-

душувалися силами самих же майданівців [13]. Промовисто, що в умовах загострення міжнаціональної ситуації, Самооборона Майдану організувала охорону синагог [16] – багатозначна ініціатива, яка засвідчує етноплюральну платформу його лідерів та «рядових» учасників.

Євромайдан поставив євреїв України перед непротим вибором: залишитись осторонь подій, що сколихнули країну, підтримати владу чи протиставитися їй. Цю дилему можна трактувати одвічною для національних меншин у час суспільних екстрем.

У такій ситуації, як можна припустити, вирішальними стали дії тих, хто може претендувати на роль етнічних лідерів. Зокрема, голови Вааду України Й. Зісельса, який з трибуни Євромайдану заявив: «Ми знову, як вже багато разів було в нашій історії, стоїмо перед непротим вибором: з ким ми, з народом чи з авторитарною владою, з чесними громадянами чи з крадієм і корупцією, керуємося інстинктом [самозбереження] чи своїми почуттями?» [13] Й. Зісельс публічно викрив спроби влади схилити національні меншини України на свій бік завдяки залякуванню образами «націоналістів і фашистів», відмежувати їх від титульної нації. «Зараз ми опинилися перед вибором поміж гідністю й пристосуванством, між свободою і рабством, між минулим і майбутнім...» Він закликав національні меншини керуватися гаслом українсько-польської кампанії 1920 р. «За нашу і Вашу свободу» [13].

Сьогодні ще неможливо дати достеменно відповідь на питання про те, яка частина єврейської громадськості підтримала Євромайдан. Проте можемо бути категоричними в тому, що євреї брали в ньому участь. Цьому сприяв світогляд притаманний інтелігенції (станом на 1989 р. частка осіб з вищою освітою в Україні була найбільшою саме серед євреїв [7, 90]) – соціальної верстви, якій властиві ліберальні цінності [5], небажання жити в атмосфері сваволі влади й відсутності впевненості в завтрашньому дні.

Найкращим маркером участі євреїв в Євромайдані є їхня участь у організації захисту опозиції в Києві. Свідченням цьому – те, що один з представників цієї національної меншини очолив підрозділ Самооборони [19].

Участь євреїв у Революції честі і гідності констатовано і поза столицею. За оцінкою керівника програми моніторингу й аналізу проявів ксенофобії Євроазіатського єврейського конгресу Є. Ліхачова, «...євреїв на Майданах у різних містах країни, включно з південними та східними регіонами, було значно більше їх формальної «питомої» ваги в складі українського народу» [5]. В лютому 2014 р. троє євреїв – Й. Шілінг з Дрогобича, О. Щербанюк з Чернівців, Є. Котляр з Харкова – стали жертвами снайперів на київському Майдані [5].

Події кінця 2013 – початку 2014 рр. в Україні засвідчили, що Ваад виконав роль репрезентативного органу єврейської громадськості України, який у своїй діяльності тісно співпрацював з Конгресом національ-

них общин України. Серед векторів їх роботи – забезпечення міжетнічної та міжконфесійної злагоди в державі, збереження єдності етнополітичного організму, створення української політичної нації. Ці постулати відображенні в Заяві вищеназваних політичних акторів, що ухвалена вже після завершення силового протистояння поміж владою та опозицією [11, 1].

На сьогодні важко спроектувати наслідки Революції честі і гідності в її «єврейському ракурсі». Імовірно, вона дасть імпульс до формування нового фрейму* – *майданівського*. Того, який маркуватиме їхню участь у протестному русі – подіях, які означені стрімким зростанням політичної участі громадян України задля повалення кланово-олігархічної системи, що вразила всі сторони її суспільного життя. В цьому контексті надзвичайно влучним нам бачиться міркування одного з євреїв, що брав активну участь у компанії громадянського протесту, був одним із керівників Самооборони майдану: «Я вважаю, що присутність євреїв на Майдані – це не просто освячення імені Творця, це – діалог євреїв з майбутньою владою. Це те, що дозволить завтра євреям жити й працювати в цій країні. І найбільша противага тим, хто кричить про «неєврейську справу». З Божою допомогою ... ніхто не скаже, що євреї відсиджувалися» [19].

Виникнення нового фрейму, як нам бачиться, може скоригувати (враховуючи пасивність євреїв у час постання Української Народної Республіки (1917 р.), нейтралітет в час інституціоналізації Західноукраїнської Народної Республіки (1918 р.) та в польсько-українській війні) оцінку українсько-єврейської взаємодії в моменти політичних екстрем. Не менш важливим є й те, що Революція честі і гідності, враховуючи багатонаціональний склад її учасників, імовірно дасть новий потужний імпульс подальшому процесу формування української політичної нації.

Література

1. Ассоциация еврейских организаций и общин Украины (Ваад Украина) [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://vaadua.org/istoriya-associacii-evreyskih-organizaciy-i-obshchin-ukrainy>
2. Бабий Яр является не только частью нашего прошлого. Интервью с ответственным секретарем комитета «Бабий Яр» Виталием Нахмановичем [Електронний ресурс] // Хадашот. – 2001, сентябрь-октябрь. – Режим доступа: <http://vaadua.org/Hadashot%202011/Hadashot-09-10-2011/Had%2001-09-10-2011.html>
3. Визит депутатов Кнессета в Украину [Електронний ресурс] // Еврейский обозреватель. Информационно-аналитическое издание Еврейской

* Фрейм – інтерпретаційна одиниця, яка сприяє структуруванню індивідом навколишнього світу, його оцінку на предмет чи явище, котрі формуються з кількох компонентів.

- конфедерации Украины. – Режим доступа: <http://jew-observer.com/evrejskaaya-ukraina/vizit-deputatov-knesseta-v-ukrainu/#more-1305>
4. Виртосу И. Кто разыгрывает «антисемитскую карту» Евромайдана? [Электронный ресурс] / Ирина Виртосу. – Режим доступа: <http://www.vaadua.org/news/irina-virtosu-kto-razygryvaet-antisemitskuuyu-kartu-evromaydana>
 5. Григорьев И. Евреи Небесной сотни [Электронный ресурс] / Илья Григорьев // Еврейский обозреватель. Информационно-аналитическое издание Еврейской конфедерации Украины. – Режим доступа: <http://jew-observer.com/tochka-zreniya/evrei-nebesnoj-sotni/>
 6. Долганов П. Україна не Європа, або як Євромайдан заперечує свою сутність [Электронный ресурс] / Петро Долганов // Ї. Незалежний культурологічний часопис. – Режим доступа: http://www.ji-magazine.lviv.ua/anons2013/Dolganov_Ukraina_ne_Europa.htm
 7. Етнонаціональна структура українського суспільства. Довідник / В.Б. Євтух, В.П. Трощинський, К.Ю. Галушко, К.О. Чернова. – К.: Наукова думка, 2004. – 342 с.
 8. Євреї обурені антисемітською пропагандою “Беркуту” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/01/25/7011293/?attempt=1>
 9. Заява Вааду України з приводу ситуації, що склалася в Києві [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://vaadua.org/news/zayava-vaadu-ukrayini-z-privodu-situaciyi-shcho-sklalasya-v-kiievi-napadami-na-vikladacha-y>
 10. Заява Вааду України та Конгресу національних громад України [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://vaadua.org/news/zayava-vaadu-ukrayini-ta-kongresu-nacionalnih-gromad-ukrayini-z-privodu-masovih-zahodiv-u>
 11. Заявление Ваада и Конгресса Национальных общин Украины // Шофар. – 2014. – №3 (268). – С. 1.
 12. Заявление правозащитных организаций по поводу ситуации с антисемитизмом в Украине в контексте кампании гражданского протеста [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1391429885>
 13. Йосиф Зісельс: Виступ на Народному віче (Євромайдан) під час Дня Гідності [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://vaadua.org/node/546>
 14. Костюк Б. Національність: майданівець [Електронний ресурс] / Богдана Костюк // Форум націй. – 2014, січень-лютий. – Режим доступа: <http://www.forumn.kiev.ua/newspaper/archive/135/natsionalnist-maidanivets.html>
 15. НТВ: антисемитизм как пропагандистское оружие против Украины [Электронный ресурс] // Еврейский обозреватель. Информационно-аналитическое издание Еврейской конфедерации Украины. – Режим доступа: <http://jew-observer.com/politika/ntv-antisemitizm-kak-propagandistskoe-oruzhie-protiv-ukrainy/#more-4893>

16. Портников В. Евреи и Майдан [Електронний ресурс] / Виталий Портников. – Режим доступу: http://lb.ua/news/2014/03/10/258803_evrei_maydan.html
17. Прес-конференція Йозифа Зісельса 5 березня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://youtu.be/prCq3sA8VUQ>
18. Скажіть ні антисемітизму! Заява Єврейської конфедерації України [Електронний ресурс] // Еврейский обозреватель. Информационно-аналитическое издание Еврейской конфедерации Украины. – Режим доступу: <http://jew-observer.com/category/evrejskaya-ukraina/>
19. Стоило жить в этой стране, чтобы дожить до Майдана [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vaadua.org/news/stoilo-zhit-v-etoj-strane-chtoby-dozhit-do-maydana>
20. Спринчан Н. Капризная статистика [Електронний ресурс]/ Наталья Спринчан // Еврейский обозреватель. Информационно-аналитическое издание Еврейской конфедерации Украины. – Режим доступу: <http://jew-observer.com/proshu-slova/kapriznaya-statistika/#more-5044>
21. Тягнибок и еврейство! Он стыдится своей национальности? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forum.comments.ua/?showtopic=76904>
22. Украинские евреи создали отряд самообороны в Киеве [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newsland.com/news/detail/id/1369260/>
23. Фуксман Б. Жизнь в эпоху перемен [Електронний ресурс]/ Борис Фуксан // Еврейский обозреватель. Информационно-аналитическое издание Еврейской конфедерации Украины. – Режим доступу: <http://jew-observer.com/tochka-zreniya/zhizn-v-epokhu-peremen/#more-4950>
24. Хтось хоче розіграти єврейську карту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chas.cv.ua/15837-htos-hoche-rozgrati-evreysku-kartu.html>
25. Яков Дов Блайх: «Надеюсь, мы преодолеем антисемитизм» [Електронний ресурс] // Еврейский обозреватель. Информационно-аналитическое издание Еврейской конфедерации Украины. – Режим доступу: <http://jew-observer.com/goryachaya-tema/yakov-dov-blajxnadeyus-my-preodoleem-antisemitizm/>

Стаття надійшла до редакційної колегії 21.11.2014 р.

*Рекомендовано до друку д.політ.н., професором **Климончуком В.Й.**,
д.політ.н., професором **Наумкіною С.М.** (Одеса)*

MANIPULATION OF “OTHERNESS” IN POLITICAL CONFLICT (ON EXAMPLE OF REVOLUTION OF DIGNITY IN UKRAINE)

M. M. Gon

*Rivne State Humanitarian University;
33027, Rivne, S. Bandery Str., 12; ph. +38 (098) 2702863;
e-mail: gon_66@mail.ru*

The article deals with the analysis of the attempts of the central government of Ukraine to inspire Jewish card in the political crisis of late 2013 – early 2014. The author analyzes its initiatives on the use of anti-Semitic insinuations to discredit and suppress opposition, cancellation of the presidential elections and examines the position of the Association of Jewish Organizations and Communities of Ukraine in the Revolution of honor and dignity.

Key words: *Jews, power, political participation, Association of Jewish Organizations and Communities of Ukraine.*